

A TV2 HANGI ÉS ZENEI VILÁGÁRÓL

Ajánlatos, hogy a vizuális koncepció szükségszerű kidolgozottságához hasonlóan a TV2 akusztikus megjelenése is jellegzetes, zenei szerkesztése pedig következetes szellemiségű legyen. Egy televízió hangjában értelemben

is bizonyos arculattal kell rendelkeznie, s az elvárások jellege, az igényesség körei mára meghaladják a televízió mint jelenség eddigi történetének esztétikai öntörvényűségét.

A televízió jövője nem más, mint hogy informatív szerepén túl az emberi szellem integrált részeként, annak mintegy *új kultikus apologetikája* is legyen. Elkerülhetetlen és szükségszerű, hogy a televízió közösségi szinten a szellemi és a gyakorlati, a cselekvő lét szerves egyöntetűségére, a kettő szoros kapcsolatára alapozza világát, és ezt a képi világot — a megváltozott lét megemelő tükréeként — lassan a megszakíthatatlan művészettörténeti folytonosság egy új korszakaként, igenis annak a rangjára emelje.

Ez az általánosság talán épp abban az esetben a leginkább igaz, s tán ott és akkor a legmegvalósíthatóbb is, ha egy látszólag helyinek tekintett és nem egy nagyobb térséget megcélzó televízióról van szó. Bár a TV2 esetében a vizuális szolgálat látszólag egy meglehetősen tisztán körülhatárolható népeességgel és közösséggel való élő kapcsolatban fog működni (a Kárpát-medence magyarságával), nem mellékes az a történelmi kapcsolat sem, hogy ez a zártnak tűnő terület és népeesség, és ennek a népeességnek a kultúrája hatásában mindig is túllépett önnön jelentőségén. *Regionális kisugárzása* volt.

Más oldalról ugyanakkor — és szorosabban kötve magunkat a TV2 akusztikus vonatkozásaihoz — ajánlatos felismernünk azt is, hogy a hangok világa, a *hangi világ* milyen elemi erejű befolyással van a lélekre és az ember tudatára. A tudatra és a tudatalattira, sőt az ún. tudatfelettire is. Az egyénre és a közösségre egyaránt. Hogy a zene nyilvánvaló és egyben latens hatalom, és mint ilyen, hatalmas eszköz a jó szolgálatában. S ez akkor is fennáll, ha egy vizuális médium szerves részeként van csupán jelen.

Nem volt ismeretlen ez a tradíció egyetlen spirituális vagy világi hatalom gyakorlatában sem (az ókori Kínában, a görögöknél, a keresztény Európában stb.). A nem csekély különbség ma abban van, hogy az általános béke fenntartásában a meghatározó erők a manipuláló eszközök széles arzenálját egy mind destruktívabb szellemű és mind alacsonyabb szintű akarat jegyében használják, s ebben nem kivétel a televízió sem,

a szórakoztatóipar sem és a zene sem. Ez korunk szellemiségének egyik nagy ambivalenciája. Hogy jó eszközöket méltatlanul használ. Szándékaink természetéből fakadóan nem árt leszögezni, hogy a TV2 zenei/akusztikus világa még gyanútlanul sem lehet médiuma a destrukció eme világszerte eluralkodott és rendkívül hatásos befolyásának. Be kell látni *az esztétikum és az erkölcs* mély összefüggését, és törekedni kell hatásos jelenlétté emelni ezt a pozitív, építő alapállást. Ez immár a televízióknak is mély felelőssége. A régóta áhított új hang egyik legfőbb ismérve. *Az unalmas komolytalanság uralmából való kilépés.*

A TV2 hang- és zenei világának egyes meghatározó szempontjait mindezek szellemében az alábbiakban vázolom:

Javasolom, hogy a TV2 *akusztikus megjelenésében* és hatásában ne harsány, hanem *nyugodt* televízió legyen. A harsány embert nem tartjuk komolynak. Harsánynak lenni legfeljebb a mulatozások idején természetes. Ez nem a mindennapok közege. Ez az egyik oka, hogy a közvélemény tartósan negatív véleményében elfordult a jelen televíziójától, és immár mást kíván. A magyarság ezenfelül már jó ideje túlélési stratégiában él, ehhez idő kell, az időhöz erő, az erőhöz békesség. A napok hektikus alapélményét ellenpontosítani szükséges. Az erőt nem elvenni kell, hanem fenntartani és adni. A közszolgálatot nem csak programok hordozzák, de ez a jól meggondolt és ápoltság, szinte észrevétlen hatás is jelentős lehet. Már a Duna TV népszerűségének is ez a szolidabb hangvétel az egyik oka. Az otthonosság záloga. A tartalmas nyugalom.

Az *otthonosság* másik hang- és zenei fundamentuma — egy sajátos esztétikai és szellemi alapállást sugalló *szignál* és a jellegzetes és kellemes *közzenék* rendkívüli fontossága mellett! — a zenei programok jó megválasztása és rendje, és kellő kiegyensúlyozottsága.

A *jó megválasztáson* a kvalifikációt értem:

- a kellő szelekciót,
- az időtlen értékű zenék hangsúlyos jelenlétét,

- a nyitott minőségi szemléletet a jelen zenéjére, valamint
- a zenei programok kultikus rendjét, pl.: a szakrális ünnepek, a jeles napok stb. rituális szabályozottsága tekintetében.

A *kiegyensúlyozottságon* a zenei „műfajok” és jelenségek szinképszerű jelenlétét értem, a TV2 szellemiségének és esztétikájának megfelelően, és kellő arányossággal.

A zenei szerkesztésben is meg kell jeleníteni azt a szemléletet, amely elvár és feltételez bizonyos szellemi rendet a kultúra világában. Hiszen minden kultúra egy sajátos látásmódból és nyelviségből fakad. A *szemlélet* itt - a zene területén - egyrészt kronologikus (de nem a múlt rabjaként tájékozódó!), tehát történelmi legyen, másrészt - a látásmód magasának megfelelően - a szakralitás jelenléte, az azzal való átítatottság mértéke, a *szakralitás és a világiasság* belső egyensúlya szerint megkülönböztető és rangsoroló.

Ilyen értelemben nyilvánvaló, hogy a tisztán szakrális/egyházi zene, amelynek megszólalása kellő alkalommal és időben a TV2-n sem nélkülözhető, sőt a gyenge átlagnál feltétlenül gyakoribb kell legyen - külön kategória.

Ennek a szemléletnek megfelelően javaslom azt is, hogy a hagyományos zene és az élő (különösen az improvizativitáson alapuló) zenék, mai aktualitásuk és mögöttes mély rokonságuk folytonossága jegyében külön hangsúlyt kapjanak. Hiszen az *improvizativitás* a mai művészetek (s persze mindenekelőtt a zene) legeluralkodottabb és legkorszerűbb, jövőbe mutató élő nyelve. A hagyományos zene állandó jelenléte ugyanakkor a magyar és az egyetemes kultúra stabilitása szempontjából rendkívül fontos.

A *hagyományos zenét* (népzene, udvari zenék, középkori zene, reneszánsz muzsika, barokk, klasszikus, romantikus zene stb.) ezért ilyen összefoglaló kategóriaként javaslom szerepeltetni.

A komolyzene, ill. könnyűzene megnevezéseknek a zenei szerkesztésben való kategorikus használata ugyanis immáron nem szerencsés. Ezek a megkülönböztetések elvesztették a korábbi, műfajokra tekintő és egyfajta zene-

kereskedelmi szempontokat sem nélkülöző háttérüket. A sok vonatkozásban ma is példaként szolgáló BBC zenei műsorainak értékrendi hierarchiája is régen túllépett ezen, ami nem jelenti természetesen azt, hogy ez a szempont, egy ilyen irányú megközelítés és válogatás ne hordozzon valóságos tartalmat. Ám hogyan lehet akár a népzénet nem komolynak, vagy például Tinódi históriás énekeit könnyűnek titulálni csupán azért, mert nem az európai műzene ornamentális és formai ismérvei szerint szólalnak meg, s a jazz legmélyebb énekes és hangszeres zenéiről már ne is beszéljünk.

A zenei programok megnevezése ezért inkább az alábbiak szerint lenne kellően konkrét és egyben eligazító. A felsorolás tükrözi talán azt a szemléleti és kultikus rendet, amelyre a korábbiakban utaltam, és követi azt a látásmódot, amely — mint teljesebb — a *materialisztikus kultúraszemlélet évtizedei után*, a zene tekintetében újra egy stabil értékrendet jelent.

Példák:

Szagrális (vagy egyházi) zene

— közvetítés a Pécsi Dómból stb.

vagy

— eredeti felvétel valamely buddhista kolostor szertartásáról

vagy

— gregorián énekek a monserrati kolostor szerzeteseinek előadásában

Hagyományos zene

— Bach Brandenburgi versenyei valamely zenekar előadásában, Karl Richter vezényletével

vagy

— verbunkos muzsika, a sárospataki vár udvarán rendezett hangverseny felvétele

vagy

— olasz reneszánsz zene Firenzéből stb.

Mai zene

— magyar és német kortárs művek a Donaueschingeni Fesztiválon

vagy

— a Chicago Art Ensemble hangversenye

vagy

- Durkó Zsolt: A Jelenések Könyvének margójára c. oratóriumának posthumus bemutatója a Zeneakadémián stb.

Szórakoztató zene

- rockkoncert a Petőfi Csarnokból

vagy

- Johann Strauss-est Bécsből

vagy

- Louis Armstrong felvételei a 40-es évekből

vagy

- magyar nóta - félóra

Zenés színház

- opera
- operett
- balett és táncszínház

A fenti áttekintés mellett nem nélkülözném azonban - a német és angol nyelvterületen nagy népszerűségnek örvendő - *zenei humor* jól sikerült felvételeit sem. A zenei humor rendszeres megjelenése a képernyőn - nyilván vidám műsorok keretében - eredeti jelenség lenne a magyar médiában. Nemcsak üde színfoltot jelentene a magyar televíziózásban, de szellemében is emelné a TV2 színvonalát, és fokozná annak népszerűségét. Hiszen a zenei humor általában nívós, mindenkit megérint és általában mindenkit meg is nevetet. Arról nem is szólva, hogy *feltámasztaná* talán e Magyarországon is valaha igen kultivált műfajt, s ez segítene visszavezetni a humor világát is a politikumtól újra az életfilozófia tágasabb és üdítőbb terepére.

A TV2 hangzása, *akusztikus megjelenése* technikai értelemben is legyen szolid, lekerekített, természetességre törő és nem ún. felfényezett. Ez a hangzások kép jellegében és hatásában ne a makrokozmosz félelmetesség és a latens agresszió, ma szinte észrevétlenül eluralkodott hatásvadászatát, hanem az intimitás hangi közegét áraszsa. Hangsúlyozom ennek az egyébként alig észrevehető jellegnek a nagy fontosságát.

A TV2 hangi és zenei világának jellegére tett eme javaslatok, igényessé-
güket tekintve inkább egy közszolgálati médium követelményeihez sza-
bottak. Mindazonáltal úgy vélem, hogy a fenti megfontolásokat a TV2
elsősorban kereskedelmi adó jellege nem zárja ki, legfeljebb árnyalja,
és megfelelő szemlélettel és kvalitással rendelkező szerkesztő megvá-
lasztását feltételezi.

(1995)